

สรุปเนื้อหาการบรรยาย

โครงการสัมมนาทางวิชาการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในมิติต่างๆ
ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ หัวข้อ “โรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ : วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม”

วันจันทร์ที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๓๐-๑๖.๓๐ น.

ณ ห้องประชุมเสวนา ชั้น ๖ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โครงการสัมมนาทางวิชาการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในมิติต่างๆ ครั้งที่ ๕/๒๕๖๐ หัวข้อ “โรงไฟฟ้าถ่านหิน : วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม” สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับเกียรติจาก นายดิเรก อุ่นตระกูล หัวหน้ากองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และนายจิตตกานต์ สิทธิเสก หัวหน้าแผนก สิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าถ่านหินและเหมือง ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.), รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะกรรมการศึกษาโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.กระบี่ (กรรมการไทรภาคี) , นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ และคณะกรรมการศึกษาโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.กระบี่ (กรรมการไทรภาคี) เป็นวิทยากร และนายสุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินรายการ สรุปเนื้อหาสาระสำคัญได้ดังนี้

นายดิเรก อุ่นตระกูล และนายจิตตกานต์ สิทธิเสก ผู้แทนการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย : จากข้อมูล การความต้องการใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๙ โดยมีอัตราการเร่งของการใช้ไฟฟ้าของภาคใต้อยู่ที่ ๔.๗ ซึ่งสูงที่สุดในประเทศ สัดส่วนการใช้พลังงานในจังหวัดกระบี่ มาจากเขื่อนต่างๆ พลังงานลม และพลังงานชีวมวล โดยมีพลังงานหมุนเวียนทั้งหมด ๓๔๒ เมกะวัตต์ รวมพลังงานทั้งหมดจากแหล่งต่างๆ ในภาคใต้ ประมาณ ๓,๐๐๐ เมกะวัตต์ ซึ่งพลังงานที่สามารถใช้ได้จริงๆ มีประมาณ ๒,๗๐๐ เมกะวัตต์ และส่วนหนึ่งเป็นพลังงานไฟฟ้า ที่ส่งจากภาคกลางลงไปประมาณ ๕๐๐ เมกะวัตต์

ในพื้นที่ที่จะตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินนั้น จากเดิมก็มีโรงไฟฟ้าถ่านหินอยู่แล้วและได้เปลี่ยนมาเป็นโรงไฟฟ้า น้ำมันเตา นั่นคือโรงไฟฟ้ากระบี่ นำเข้าถ่านหินจำนวนประมาณ ๗,๒๖๐ ตันต่อวัน มีระบบรักษาความปลอดภัยต่างๆ มีการออกแบบให้ใช้ไฟฟ้าชีวมวลได้ไม่เกิน ๒ เปอร์เซ็นต์ มีรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตามประกาศ ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ มีทำเทียบเรือที่ปัจจุบันเป็นของโรงไฟฟ้าน้ำมันเตา และจะสร้างเพิ่มต่อจากที่มีอยู่ ให้สามารถรองรับเรือขนาด ๑๐,๐๐๐ตัน ที่มีขนาดกว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๑๒๐ เมตร พร้อมกันได้สูงสุด ๒ ลำ ระบบการขนส่งจะเป็นระบบปิดทั้งหมด และ มีการจัดทำประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้ว

แหล่งถ่านหินส่งมาจากประเทศอินโดนีเซีย ใช้เวลาขนส่ง ๔-๑๐ วัน และจากประเทศออสเตรเลีย ใช้เวลาขนส่ง ๑๐-๑๕ วัน โดยเรือจะบรรทุกสูงสุดครั้งละไม่เกิน ๘,๐๐๐ ตัน กินน้ำลึกประมาณ ๔.๕ เมตร เส้นทางขนส่ง จะลำเลียงในเส้นทางเดียวกับที่โรงไฟฟ้าน้ำมันเตาใช้อยู่ ห่างจากแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดกระบี่อย่างน้อย ๑๐ กิโลเมตร จะขนส่งวันละ ๒ เที่ยว และจะขนส่งเฉพาะกลางวัน มีนาร่องที่เป็นเจ้าหน้าที่จากกรมเจ้าท่า ขึ้นประจำเรือ

สำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้กลับมาเริ่มทำกระบวนการ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงาน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอีกครั้งตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรี เริ่มตั้งแต่การคัดกรองโครงการ และขั้นตอน การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดยปกติจะใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ ๒ ปี โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม ชั้นแรกมีการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมิน ชั้นที่สองคือการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ ซึ่งก็ต้องดำเนินการ ตามกฎหมายที่กำหนด

สรุปผลกระทบ และข้อห่วงกังวล เช่น เรื่องมลภาวะทางอากาศและน้ำ การสูญเสียระบบนิเวศ สุขภาพ ของประชาชนในชุมชน ความคาดหวังของประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ เช่น การจ้างงาน การขยายโอกาสการลงทุน ระบบสาธารณสุข ระบบสาธารณสุข และขัดต่อวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ที่ถูกกำหนดให้เป็น Green city และเป็น เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) รวมทั้งข้อกังวลเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการ

ขนส่ง การร่ว่งหล่นของถ่านหิน ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยว เช่น รายได้จากการประมง การเกษตร วิถีชีวิตชุมชน ค่าชดเชยที่ดินตามแนวสายพานลำเลียงและการใช้พลังงานหมุนเวียนในโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งมีการทักท้วงมาในเรื่องของที่ตั้งโครงการและท่าเทียบเรือ โดยเฉพาะที่ตั้งของท่าเทียบเรือและสายพานลำเลียง บางส่วนที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เรื่องการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้มีประชุมเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กำหนดเขตพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อขึ้นทะเบียน ซึ่งก็มีช่องทางการใช้พื้นที่โดยต้องมีการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อขอเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่นี้ และกรณีที่เป็นเขตที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Site) มีข้อยกเว้นให้ว่า ถ้ามีการจัดการวางแผนการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็สามารถทำได้ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจสอบการใช้พื้นที่แล้ว ในกรณีนี้เคยมีการฟ้องร้องไปถึงศาลปกครองสูงสุด มีการชี้ชัดว่าไม่ได้ขัดกับมติครม.ที่จะใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ Ramsar Site

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประกาศของพื้นที่คุ้มครองได้มีข้อยกเว้นให้โรงงานที่ดำเนินการตามนโยบายเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานแห่งชาติที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีสามารถเข้าไปดำเนินการได้

ประเด็นเรื่องการปนเปื้อนจากระบบการขนส่งและลำเลียง ถ้าเกิดเหตุการณ์เรือลำเลียงล่ม ทั้งเรือและถ่านหิน จะจมลงไปอยู่ตรงนั้น ไม่มีการพัดไปเกยตื้นที่ไหน ถ่านหินจะถูกเก็บอยู่ในระวางเรือแบบปิดไม่กระจายตัวออกมา อีกทั้งธรรมชาติของถ่านหินเป็นของแข็งไม่ละลายน้ำจึงไม่ส่งผลกระทบ การกู้เรือก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะและดำเนินการตามหลักมาตรฐานสากล การที่จะเกิดอุบัติเหตุเรือล่มนั้นจะเกิดได้ยากมาก อาจเกิดได้จากการที่มีพายุพัดที่รุนแรง และที่ท่าเทียบเรือ สกรูดถ่านหิน สายพานลำเลียงสู่อาคารเก็บถ่านหินและสายพานสู่โรงไฟฟ้า ถูกออกแบบให้เป็นสายพานลำเลียงระบบปิด ป้องกันการตกหล่นและฟุ้งกระจายของถ่านหิน สายพานลำเลียงจะถูกออกแบบให้เป็นอุโมงค์ลอดผ่านคลองและป่าชายเลนในบางส่วน เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและลดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ นอกจากนี้ สายพานที่ลำเลียงบนพื้นดินได้ก่อสร้างถนนคูขนานเพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์รวมทั้งก่อสร้างกำแพงกันเสียงบริเวณที่ผ่านชุมชน และปลูกต้นไม้ตลอดแนว โดยการใช้เส้นทางดังกล่าวจะมีการชี้แจงข้อมูลและสร้างความเข้าใจถึงการจ่ายค่าทดแทนและการเยียวยาให้แก่ประชาชนที่อยู่ในแนวสายพานลำเลียงดังกล่าว

ประเด็นเรื่องผลกระทบต่อพื้นที่หญ้าทะเลและแนวปะการัง ซึ่งการเดินทางเรือจะไม่มีผลกระทบต่อเพราะห่างจากพื้นที่พอสมควร และใช้เส้นทางเดียวกับเรือขนส่งน้ำมันเตาของโรงไฟฟ้ากระบี่ปัจจุบัน การเดินทางเรือที่ใช้ความเร็วประมาณ ๒๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมงเท่านั้น และเมื่อเรือเข้าสู่ร่องน้ำเดินทางปากคลองศรีบอยาไม่เกิน ๑๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมงเพื่อลดผลกระทบจากคลื่นและการกวาดตะกอนในทะเลบริเวณนั้น รวมทั้งป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางเรือด้วย

ประเด็นเรื่องการทำลายการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ เส้นทางเดินเรือห่างจากแหล่งท่องเที่ยว จุดดำน้ำซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและนิเวศวิทยากลางทะเล

ประเด็นเรื่องการรับซื้อพลังงานหมุนเวียน ประเทศไทยส่งเสริมเต็มศักยภาพ ตามแผนพัฒนาพลังงานหมุนเวียน แต่เนื่องจากแหล่งผลิตอยู่กระจัดกระจาย ซึ่ง กฟผ. อยู่ระหว่างการขยายระบบส่งในภาคใต้รองรับ อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญคือ ภาคใต้จำเป็นต้องมีพลังงานหลักเพิ่มขึ้น ให้มากพอที่จะรองรับที่มีพลังงานที่มีความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้นด้วย ถ้าจะรับซื้อพลังงานชีวมวลจากภาคธุรกิจนั้น จะต้องมีการลงทุนสร้างระบบรับพลังงานเข้า และการลงทุนทั้งหลายต้องมองภาพรวมด้วยว่าจะมีค่าใช้จ่ายเท่าไรจึงจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศเดินต่อไปได้

การคำนึงถึงชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ กฟผ. เลือกใช้เทคโนโลยี Ultra-supercritical ที่ได้รับการยอมรับในประเทศพัฒนาแล้วและมีประสิทธิภาพสูงกว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินมาใช้กับโรงไฟฟ้าใหม่ในขณะเดียวกัน โรงไฟฟ้าถ่านหินเทคโนโลยีสะอาด ก็ยังเป็นการตอบโจทย์ในการสร้างความมั่นคงทางพลังงานไฟฟ้ากระจายความเสี่ยงการใช้เชื้อเพลิงในระยะยาว และที่สำคัญ ยังเป็นส่วนที่ช่วยให้ค่าไฟฟ้าของประเทศไทยอยู่ในระดับที่มีศักยภาพแข่งขันทางเศรษฐกิจได้

โดยที่ข้อมูลทั้งหมดจะถูกเปิดเผยสู่สาธารณชน ถ้าหากมีข้อสงสัยหรือข้อท้วงติงอันใดก็สามารถซักถามมาได้ ทั้งนี้ต้องยอมรับว่า การทำรายงานหรือวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ นั้น ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ มาเป็นผู้รวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลบางส่วนที่เผยแพร่เป็นคำศัพท์ทางเทคนิคหรือภาษาต่างประเทศนั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก

รศ.ดร.เรณู เวชรัชต์พิมล อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร : ความขัดแย้งในสังคมไทยเกี่ยวกับโรงไฟฟ้านั้นมีมาก ตั้งแต่การทำและการพิจารณารายงานการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ การทวงคืนพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม การถอดอาหาร เพื่อเรียกร้องให้มีการปกป้องทะเลอันดามัน มติยกเลิกรายงานการจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ฉบับเก่า และการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ การใช้ฐานของโรงไฟฟ้ากระบี่มารองรับ การใช้ไฟฟ้าของภาคใต้ทั้งหมด ควรศึกษาศักยภาพการผลิตไฟฟ้าภายในภาคใต้แทนที่จะสั่งซื้อถ่านหินจากต่างประเทศประมาณ ๒๐ ถึง ๓๐ ปีก็ต้องหยุด ซึ่งไม่ยั่งยืน การเรียกร้องจากประชาชนจากที่ปกป้องกระบี่กลายเป็นปกป้องอันดามัน เพราะเรือที่ขนถ่านหินจะผ่านทะเลอันดามัน โดยเฉพาะพื้นที่สำหรับสร้างท่าเทียบเรือ เพราะเป็นพื้นที่ป่าชายเลนที่มีป้ายแสดงข้อห่วงใยของพระราชินีว่าให้ช่วยกันรักษาป่าชายเลนนี้ไว้ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ได้ช่วยกันดูแลรักษาป่าชายเลนนี้เสมอมา จึงมีข้อกังวลเป็นอันมากเมื่อจะมีการสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่ป่าชายเลนนี้ และพรบ.พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เคยประกาศใช้ทุกๆ ๕ ปี แต่ไม่ทราบว่าทำไมรัฐบาลถึงปล่อยให้พรบ.นี้ขาดอายุ และพรบ.ฉบับใหม่ได้มีการเสริมข้อมูลเข้าไปว่า การใช้พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้ถ้าได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อความเมื่อไม่นานมานี้เพื่อรองรับการสร้างโรงไฟฟ้านี้ จริงๆ แล้ว พรบ.ฉบับนี้ได้จัดทำพร้อมๆ กับจังหวัดพังงา และขาดอายุพร้อมๆ กัน แต่พรบ.ของจังหวัดพังงาไม่มีข้อความนี้รวมอยู่ด้วย

ที่บ้านคลองรั้วเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่มีทะเลเป็นเสมือนตู้เอทีเอ็มของพวกเขา เป็นชาวบ้านธรรมดาที่ไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับโรงไฟฟ้ามากนัก แรกเริ่มที่มีการสร้างโรงไฟฟ้าครั้งแรกซึ่งได้ใช้ถ่านหินลิกไนท์จากในพื้นที่ ไม่ต้องมีการขนส่ง และภายหลังมีการเปลี่ยนมาใช้น้ำมันเตา ซึ่งจะต้องมีการขนส่ง มีการสร้างท่าเทียบเรือ และมีผลกระทบต่อพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน โดยเฉพาะเวลาที่เรือบรรทุกผ่านมา เรือเล็กๆ ก็ต้องหลบ ไม่สามารถทำการประมงได้

จากที่ได้เคยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนจังหวัดกระบี่ เห็นได้ว่า ประชาชนที่นี่ให้ความสำคัญกับการรักษาพื้นที่ให้เป็น Go Green ทั้งในระดับชาวบ้านจนถึงระดับนักธุรกิจใหญ่ๆ พวกเขาทำกันมาก่อนที่จะมีโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งประชาชนจังหวัดกระบี่ก็ไม่ได้ปฏิเสธที่จะสร้างโรงไฟฟ้า แต่ปฏิเสธการใช้ถ่านหิน ถ้ามีการพัฒนาพลังงานสะอาดก็ไม่คัดค้าน พวกเขาต้องการพลังงานสีเขียว ตัวอย่างพลังงานสีเขียวที่จังหวัดกระบี่ได้พยายามทำกันมา เช่น พลังงานชีวมวลที่ผลิตมาจากกากของปาล์มน้ำมัน น้ำเสียจากการผลิตที่มีกลิ่นเหม็น กะลาปาล์ม ทลายปาล์ม เป็นของเหลือใช้จากโรงงาน แต่ปรากฏว่าเมื่อผลิตแล้วโรงไฟฟ้าไม่รับซื้อ โรงงานต้องเผาทิ้งอย่างน่าเสียดาย คิดเป็นมูลค่าวันหนึ่งประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท จึงได้เกิดเป็นคำถามว่า เมื่อต้องการความมั่นคงทางพลังงาน แล้วแก๊สไม่มีความมั่นคงหรือ การเผาแก๊สชีวมวลได้ความร้อนเหมือนกันแต่สะอาดกว่าการเผาถ่านหิน และวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ข้อหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า จังหวัดกระบี่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวสีเขียว อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และร่วมมือกับจังหวัดต่างๆ ที่มีการท่องเที่ยวทางทะเลฝั่งอันดามัน เพื่อเพิ่มมาตรฐานให้ดีขึ้น

ถ้ามีการตั้งคำถามว่าทำไมจะต้องตั้งโรงไฟฟ้าที่จังหวัดกระบี่ คำตอบที่มักจะได้รับคือ มีโรงไฟฟ้าเก่าอยู่แล้ว แต่คำตอบแบบนี้เป็นคำตอบที่ไม่ศึกษาสภาพแวดล้อมในปัจจุบันว่าบริบททางสังคมเปลี่ยนไปแล้ว ความหนาแน่นของประชาชนเพิ่มขึ้น ขยายพื้นที่ทำกินไปกว้างมากขึ้น ระยะทางของชุมชนไปโรงไฟฟ้าสั้นลง มีชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่จะสร้างโรงไฟฟ้า เช่น มีโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างจากพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพียง ๒.๕ กิโลเมตร อีกทั้ง ผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินลิกไนท์ที่ชาวบ้านเคยประสบมาก็ยังไม่เลิกลี้ไปจากสังคม การรวมพลังมวลชนจึงเข้มแข็งมาก และความรู้สึกในด้านลบที่มีต่อรัฐบาลที่ชาวบ้านเห็นว่า รัฐบาลไม่ได้เห็นคุณค่าของชาวบ้านในจังหวัดกระบี่เลย จากที่ชาวบ้านพยายามดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด แต่รัฐบาลจะมาเปลี่ยนและฉกฉวยไปทำอะไรที่ชาวบ้านในจังหวัดกระบี่ไม่เห็นด้วยก็สามารถทำได้เลยอย่างนั้นหรือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากโรงไฟฟ้าถ่านหินก็ไม่มีการให้ข้อมูลในการจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๑ ไม่แจ้งว่าจะใช้ถ่านหินเท่าไร ใช้น้ำเท่าไร มีซีเอ็นเอเกิดขึ้นเท่าไร มีสารอันตรายใดบ้าง ใช้สารเคมีอันตรายใดบ้าง มีการจัดการกับถ่านล่อย โลหะหนักอย่างสารปรอท สารตะกั่ว สารหนูอย่างไร รวมถึงกระบวนการจัดเก็บของเสียจากโรงไฟฟ้า

ที่จะไม่ให้ปนเข้าสู่น้ำใต้ดินเป็นอย่างไร เพราะเป็นข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนในพื้นที่โดยตรง เช่น การปล่อยสารอันตรายอย่างสารปรอทซึ่งเป็นข้อกังวลใจของทั่วโลก มีกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นโทษจากสารปรอทที่ส่งผลกระทบต่อสติปัญญาของเด็ก การสูบน้ำจากแหล่งน้ำวันละหนึ่งแสนลูกบาศก์เมตร ในช่วงหน้าแล้ง น้ำเกือบจะหมดคลอง ทรัพยากรสัตว์น้ำก็สูญหาย เป็นเรื่องที่ชาวบ้านต้องรู้เพื่อจะได้วางแผนการใช้น้ำอย่างยั่งยืน อีกทั้งการแก้ปัญหาเรื่องที่ไม่พัดเรือจะพัดให้น้ำเป็นตะกอน ให้แก้ปัญหาโดยให้เรือแล่นช้าลง ซึ่งส่งผลกระทบต่ออาชีพการประมงเป็นอย่างมาก เพราะบริเวณใกล้เคียงเส้นทางเดินเรือนี้เป็นแหล่งทำประมงของชาวบ้าน เมื่อมีเรือลำเลียงผ่านมากก็ต้องหลบให้และเก็บเครื่องมือตกจับปลาออกให้พ้นเส้นทางเดินเรือออก ถ้าเรือแล่นช้าๆ ชาวบ้านต้องรอนานแค่ไหนกว่าจะสามารถวางอุปกรณ์ตกจับปลาได้อีกครั้ง อันที่จริงก็สามารถกล่าวได้ว่า เป็นการละเมิดสิทธิชุมชนของชาวบ้าน เพราะชาวบ้านอยู่ในพื้นที่และใช้ประโยชน์ในพื้นที่มาก่อน และการให้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งการเขียนด้วยศัพท์ทางเทคนิคหรือคำศัพท์ภาษาต่างประเทศที่ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใจได้ทั้งหมด ก็ถือเป็นการละเมิดสิทธิชุมชนเช่นกัน

ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงที่มนุษย์นำมาใช้อย่างมากมายตั้งแต่ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม และมีการใช้มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เหตุผลสำคัญคือถ่านหินมีราคาถูกเมื่อเทียบกับเชื้อเพลิงอื่นๆ แต่ถ่านหินเป็นสิ่งที่สามารถสร้างผลกระทบได้ในทุกระบวนการ ตั้งแต่ผลิตไปจนถึงการนำไปใช้ ในกระบวนการขนส่งถ่านหิน ยิ่งระยะทางระหว่างเหมืองกับโรงงานที่นำถ่านหินไปใช้เป็นเชื้อเพลิงไกลกันเท่าไร ก็ยิ่งเพิ่มโอกาสในการสร้างอันตรายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น หากประเทศใดที่ต้องนำเข้าถ่านหินจากต่างประเทศ ดังที่รัฐบาลไทยกำลังจะทำอยู่นั้น ก็ยิ่งเพิ่มโอกาสในการเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้น เพราะต้องขนถ่านหินลงเรือจากแหล่งผลิตในอินโดนีเซียหรือออสเตรเลีย นำเรือเข้ามาเทียบท่าในจังหวัดกระบี่ ขนถ่านหินจากเรือมาใส่รถบรรทุกเพื่อขนส่งไปยังโรงไฟฟ้า ซึ่งย่อมสร้างผลกระทบต่อชุมชนที่รถบรรทุกเหล่านั้นแล่นผ่านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผลวิจัยล่าสุดเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินในประเทศไทย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอัตราการเจ็บป่วยและการตายที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้าถ่านหินในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่าแบบจำลองการเคลื่อนที่ของเคมีในบรรยากาศพบว่า ทุกโรงไฟฟ้าถ่านหินที่สร้างขึ้นใหม่คือความเสี่ยงด้านสุขภาพของคนไทยที่เพิ่มขึ้น การเสียชีวิตก่อนวัยอันควรมาจากโรคเส้นเลือดอุดตัน หัวใจวาย มะเร็งปอด และโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบหัวใจหลอดเลือดและทางเดินหายใจต่างๆ ซึ่งผลกระทบนี้ยังรวมถึงการเสียชีวิตของประชากรวัยเด็ก เฉพาะโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ซึ่งถูกโฆษณาว่าเป็นถ่านหินสะอาด มลพิษทางอากาศที่ปล่อยออกมาจะเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรได้มากกว่า ๑,๘๐๐ คนในช่วงระยะเวลา ๔๐ ปีของการดำเนินงาน และหากนำมลพิษทางอากาศที่ปล่อยออกมาจากโรงไฟฟ้าถ่านหินบีแอลซีพีและแก้ไคว้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดรวมเข้าไปด้วย จะเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรถึง ๑๔,๐๐๐ คนตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีของการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า

ตัวถ่านหินนั้นมีความสกปรกและมีพิษในตัวมันเอง ขยะจากขี้เถ้าถ่านหินก็มีพิษไม่ต่างกับถ่านหิน ไม่ว่าจะทำอย่างไรก็ไม่อาจชำระล้างพิษสกปรกออกไปได้ สิ่งที่ทำได้คือการเปลี่ยนร่างแปลงรูปความสกปรกและความมีพิษให้ซ่อนอยู่ในรูปแบบอื่นที่ประชาชนมองไม่เห็น มลพิษที่เห็นได้อย่างชัดเจนจากถ่านหินคือ มลพิษทางอากาศ ผู้สนับสนุน การใช้ถ่านหินจึงพยายามคิดค้นเทคโนโลยีเพื่อดักจับและจัดการสารพิษทางอากาศเหล่านั้น เพื่อลดมลพิษของถ่านหินในสายตาสาธารณะ โรงไฟฟ้าเป็นเสมือนแกะดำของพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน

นายกิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ : จังหวัดกระบี่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทะเลเป็นจุดขาย เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลและที่ราบลุ่ม โดยระบบนิเวศป่าชายเลนและสันทรายชายหาดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสมบูรณ์มาก มีแนวปะการังบริเวณเกาะศรีบอยา เกาะปู และเกาะลันตาใหญ่ มีหุบเขาทะเลที่มากที่สุดเป็นแหล่งทรัพยากรที่หายาก และเป็นแหล่งของพะยูนที่มีการเดินทางระหว่างตรังและกระบี่ และเป็นระบบนิเวศของเต่าทะเล โลมา แหล่งวังกุงก็จะได้รับผลกระทบเช่นกัน เป็นแหล่งที่มีระบบนิเวศสำคัญ สร้างมูลค่ามหาศาลต่อการท่องเที่ยวและชาวประมง ปริมาณสัตว์น้ำที่จะนำมาบริโภคทั้งหมดสร้างรายได้ให้แก่คนกระบี่อย่างมหาศาล ซึ่งจังหวัดกระบี่ก็กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อที่จะเก็บรักษาทรัพยากรที่มีค่านี้ไว้ว่า “กระบี่ Go Green” จะใช้พลังงาน

ทดแทน ๑๐๐ % เมืองกระบี่จะเป็นเมืองท่องเที่ยวคุณภาพระดับนานาชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว เกษตรอุตสาหกรรมยั่งยืน สังคมน่าอยู่ มีการปรับตัวเท่าทันต่อบริบทการเปลี่ยนแปลง การทำลายสิ่งเหล่านี้เพื่อสร้างโรงไฟฟ้านั้น จึงไม่คุ้มทุนและไม่เหมาะสม

สำหรับท่าเทียบเรือบ้านคลองรั้ว กพผ. มักจะให้เหตุผลว่าเป็นที่ตั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว เส้นทางเดินเรือก็มีอยู่แล้ว จึงไม่กระทบกับสิ่งแวดล้อมใดๆ แต่ถ้าศึกษาข้อมูลกันดีๆ แล้วจะทราบว่า ท่าเทียบเรือจะใหญ่ขึ้น เรือลำใหญ่ขึ้น และแล่นเรือบ่อยขึ้น จึงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน เมื่อมีท่าเทียบเรือจะมีการขุดลอกร่องน้ำ เรือขนส่งจะทำลายระบบนิเวศแนวปะการังและความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในทะเล ทะเลจะกลายเป็นทะเลโคลน ใบพัดเรือจะพัดให้ตะกอนลอยขึ้นมาและจะลอยอยู่อย่างนั้นไปอีกอย่างน้อย ๑ ชั่วโมง ส่งผลกระทบต่ออาชีพของคนในพื้นที่ ที่ทำการประมงชายฝั่ง ถ่านหินที่ตกลงทะเลและการขนส่งถ่านหินจะทำลายแนวปะการัง ทำลายห่วงโซ่อาหาร สัตว์น้ำวัยอ่อนจะสูญพันธุ์ สัตว์น้ำหายาก และมีสารพิษปนเปื้อนในอาหารทะเล เมื่อคนกินเข้าไปจะได้รับสารพิษนั้น และเมื่อปล่อยมลพิษทางปล่องควีนแล้วลอยไปไกลๆ และรวมกับน้ำเป็นฝนตกลงมาก็จะมีผลกระทบต่อเกษตรกรรม เช่น ฝุ่นจากถ่านหินจับบนใบแสมทะเลมีผลต่อเจริญเติบโต ผลปาล์มติดผลน้อยลง หรือไม่ติดผลเลย ส่งผลกระทบต่ออาหารเพราะความชื้นทำให้ใบยาวร่วงและน้ำยางแห้ง รากพืชสั้นเจริญเติบโตไม่ดี และเมื่อสร้างโรงไฟฟ้าแล้วจะทำให้อากาศบริเวณนั้นร้อนตลอดเวลา เกิดมลพิษในอากาศ และการขนส่งถ่านหินมีฝุ่นผงที่ตกลงสู่ทะเลเช่นกัน สุขภาพของประชาชนที่ได้รับมลพิษจากถ่านหิน เช่น สารปรอททำลายระบบประสาทของเด็กในครรภ์มารดา ทำให้ทารกที่เกิดมามีสติปัญญาต่ำกว่าอายุ และโรคปอดดำจากผงถ่านหินสำหรับผู้ที่มีสัมผัสฝุ่นผง

ในภาคการท่องเที่ยว คาดว่า นักท่องเที่ยวจะมีข้อกังวลที่จะมาเที่ยวที่จังหวัดกระบี่เพราะกลัวอันตรายจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน ทั้งจากอากาศ น้ำทะเล อาหารทะเล ปริมาณนักท่องเที่ยวจะลดลง ส่งผลกระทบต่ออาชีพบริการของประชาชน อีกทั้งโรงไฟฟ้าถ่านหินยังทำลายทัศนียภาพที่สวยงามของจังหวัดกระบี่ เป็นมลพิษทางสายตา

ในส่วนของพื้นที่ป่าชายเลนที่จะนำมาสร้างเป็นท่าเทียบเรือนั้น เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการลงทะเบียนและมีความสำคัญระหว่างประเทศ และชาวบ้านก็ช่วยกันดูแลรักษามาอย่างดีตามที่พระราชินีทรงมีพระราชดำริไว้ว่าให้ช่วยกันดูแลรักษา อีกทั้งวิสัยทัศน์ของจังหวัดกระบี่ที่ตั้งไว้ว่าจังหวัดกระบี่จะเป็น Green City แต่ถ้ามมีการสร้างท่าเทียบเรือในบริเวณนี้ พื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลาย และอาจจะมีการเพิกถอนการลงทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ ถ้าเป็นแบบนี้แล้วจะเรียกกระบี่ว่าเป็น Green City ได้อย่างไร

หลังจากที่รัฐมนตรีพลังงานและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ประกาศเดินหน้าโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินแห่งใหม่ที่กระบี่ โดยให้เหตุผลว่า กำลังผลิตไฟฟ้าภาคใต้ไม่พอ แต่จริงๆ แล้วภาคใต้มีกำลังผลิตติดตั้ง ๒,๔๒๙ เมกะวัตต์ รับจากภาคกลาง ๕๐๐ เมกะวัตต์ มีการแลกไฟฟ้ากับประเทศมาเลเซีย ๓๐๐ เมกะวัตต์ รวมทั้งหมด ๓,๒๒๙ เมกะวัตต์ ซึ่งความต้องการของภาคใต้ใช้สูงสุดประมาณ ๒,๑๐๐ เมกะวัตต์เท่านั้น สาเหตุที่แท้จริงเกิดจากปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่ทำตามแผน เช่น ไฟฟ้าจากมาเลเซียได้ใช้จริงแค่ ๓๐ เมกะวัตต์ ทำให้ไม่ได้ ๓๐๐ เมกะวัตต์ตามที่ตกลงไว้

จังหวัดกระบี่เป็นแหล่งผลิตไบโอดีเซลตามนโยบายของรัฐบาล นำน้ำมันปาล์มไปผลิตไบโอดีเซล ประชาชนในจังหวัดกระบี่ทำสวนปาล์มมากเป็นอันดับสองของประเทศ สามารถนำวัสดุเหลือใช้จากสวนปาล์มมาผลิตเป็นไฟฟ้าชีวมวลได้ และจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีสวนปาล์มจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และสามารถผลิตไฟฟ้าชีวมวลได้เช่นกัน เพียงแค่สองจังหวัดนี้ก็สามารถผลิตไฟฟ้าชีวมวลได้มากพอที่จะสนับสนุนการใช้ไฟฟ้าของภาคใต้ได้เกือบครึ่งหนึ่ง ซึ่งจากที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้สนับสนุนให้มีการผลิตไฟฟ้าชีวมวลอย่างจริงจังคือไม่รับซื้อไฟฟ้าจากที่เกษตรกรผลิตได้ ทำให้พลังงานเหล่านั้นถูกเผาทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ เบื้องต้นแล้ว ถ้าวรัฐบาลสนับสนุนให้มีการลงทุนผลิตไฟฟ้าชีวมวล เชื่อว่าทุกจังหวัดในภาคใต้มีศักยภาพที่จะทำได้และสามารถผลิตได้เพียงพอ กับความต้องการใช้โดยไม่จำเป็นต้องมีโรงไฟฟ้าถ่านหิน

การที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตของไทยมักโฆษณาว่ามีโรงไฟฟ้าถ่านหินสะอาด จึงมีคำถามว่า ปัจจุบันการไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีวิธีการจัดการกับสารพิษ มีเครื่องมือและเทคโนโลยีครบถ้วนหรือไม่ และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดในการจัดการกับสารพิษจากถ่านหินของโรงไฟฟ้า อยากให้ชี้แจงต่อประชาชนให้ทราบด้วย และโรงไฟฟ้าแห่งใหม่

ที่จะสร้างในจังหวัดกระบี่และที่อยู่ในแผนอีกหลายแห่งจะใช้เทคโนโลยีตัวโต และสารพิษที่แปลงรูปจากก๊าซและฝุ่นไปสู่ของเหลวและของแข็ง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีมาตรการป้องกันไม่ให้สารพิษรั่วซึมสู่แหล่งน้ำผิวดินและใต้ดินอย่างไร อีกทั้ง การทำโรงไฟฟ้าถ่านหินที่จังหวัดกระบี่ ยังต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้สารพิษไหลออกไปสู่ทะเลอีกด้วย แต่จะเป็นไปได้หรือไม่ โดยเฉพาะหากเผชิญกับสถานการณ์พายุฝนรุนแรงและน้ำท่วม ซึ่งมีโอกาสสูงมากที่สารพิษจากบ่อพักจะกระจายไปสู่ทะเลและแหล่งน้ำอื่นๆ

การจัดการมลพิษจากถ่านหินก็ทำได้เพียงแค่การแปลงรูปมลพิษจากสถานะก๊าซและฝุ่น มาเป็นของเหลวและของแข็ง ซึ่งสารพิษนั้นก็ยังคงอยู่ไม่ได้หายไป เพียงแต่ถูกเก็บกักไว้ ซึ่งหากเก็บไม่ดี มีอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติเกิดขึ้นก็อาจจะเกิดการรั่วไหลและแพร่กระจายของสารพิษ ซึ่งจะทำให้เกิดการเสียหายในวงกว้างได้

กระบวนการตัดสินใจนั้น ประชาชนบางส่วนเชื่อว่า ไม่ได้ฟังเสียงประชาชนอย่างแท้จริง คือฟังแบบขอไปที ฟังเฉพาะกลุ่มที่สนับสนุนโครงการ ไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ทันทกรณี เร่งกระบวนการ มีคำตอบอยู่แล้ว ไม่จริงจัง และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สังคม สุขภาพ ทำแบบให้โครงการผ่านเพราะผู้จ้างคือเจ้าของโครงการ ทำให้การจัดทำรายงานผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ต้องเป็นไปตามที่เจ้าของโครงการต้องการ และการกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมากำหนดไว้ในรศมี ๕ กิโลเมตรรอบบริเวณที่ตั้งโครงการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง ทั้งที่ในหลายโครงการส่งผลกระทบไปไกลกว่ารศมี ๕ กิโลเมตร ประชาชนจึงไม่เชื่อมั่น จนเกิดความรู้สึกว่าเสี่ยงต่อความเป็นอยู่ของพวกเขา พวกเขากันออกมาต่อต้าน จึงทำลายความสัมพันธ์และความไว้วางใจที่เคยมีต่อกัน ทั้งระหว่างประชาชนกันเองและกับรัฐ ปัญหาเรื่องความไม่พอใจทางจิตใจที่ถูกละเมิดสิทธิอย่างมาก ไม่เห็นศักดิ์ศรีของผู้คน ไม่พอใจในกระบวนการที่เจ้าของโครงการทำเพราะไม่โปร่งใส หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน และไม่พอใจในเนื้อหาข้อมูลที่ให้ เพราะให้แต่เฉพาะส่วนดีและไม่ครบถ้วน มีการปิดบังข้อมูลบางส่วน แต่ถ้าประชาชนรู้ความจริงภายหลังความไม่พอใจ ความไม่ไว้วางใจจะเกิดขึ้นมาก การเขียนรายงานก็เหมือนเขียนแบบขอไปที ไม่สามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาที่เขียนไว้มาใช้ได้จริง เช่น ถ้ามีเรือบรรทุกถ่านหินล่ม จะใช้นักประดาน้ำดำน้ำลงไปเก็บกู้ ซึ่งเรือใหญ่นั้นจะต้องใช้นักประดาน้ำจำนวนมากแค่นั้น และจะหามาจากที่ไหน และถ้าเรือล่มก็จะกระทบไปถึงจังหวัดอันดามันทั้งหมด ซึ่งรวมถึง ฟังงา ภูเก็ต ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลสำคัญของประเทศ

ข้อสังเกตว่า แผนที่การเดินทางเรือที่อ้างว่าห่างจากแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่างน้อย ๑๐ กิโลเมตร แต่ข้อมูลจากคนในพื้นที่แล้วนั้น ยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่อยู่ใกล้กับที่ตั้งของโรงไฟฟ้าน้อยกว่า ๑๐ กิโลเมตรอยู่อีกหลายที่ซึ่ง กฟผ. ไม่ได้ใส่ข้อมูลไว้ในรายงานฉบับนี้ และการทำรายงานฉบับนี้ไม่เคยให้โอกาสตัวแทนจากการท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูล หากรัฐบาลฟังข้อมูลรอบด้าน มีเหตุผลและใช้ปัญญาอย่างรอบคอบ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทางเลือกที่เกิดขึ้นก็คือการยุติการใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า แต่ปรากฏว่ารัฐบาลเลือกใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าที่จังหวัดกระบี่ และที่อื่นๆ ในอนาคต ก็ย่อมแสดงว่า เหตุผลและปัญญาของผู้ตัดสินใจถูกบดบังด้วยความผิดพลาดในการตัดสินใจครั้งก่อน ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจของรัฐบาลเป็นไปเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยกลุ่มหนึ่งเท่านั้น มาตรการทางกฎหมายของไทยมีข้อจำกัด การพิจารณาโครงการที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง จึงต้องคิดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำว่าเราจะสามารถมีส่วนร่วมได้จริงหรือไม่

๖. รูปภาพกิจกรรม

